

Коваленко Олександр Вікторович
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри туризму,
Сумський національний аграрний
університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Друга половина ХХ ст. ознаменувалася усвідомленням необхідності дбайливого ставлення до довкілля у глобальних масштабах та збереження історико-культурних цінностей людства. На цьому фоні інтенсивний розвиток отримав туризм у сільській місцевості. Залучення до сільського способу життя та місцевих традицій, участь в аграрній діяльності та тісний контакт з корінним населенням, догляд за домашніми тваринами, проведення дозвілля на лоні сільської природи, різноманітні спортивні розваги – це неповний перелік можливостей сільського туризму, що пропонується в даний час.

Сільський туризм є одним із напрямків розвитку внутрішнього та в'їзного туризму, це відносно новий та перспективний напрям [4]. Розвиток туризму у селі є соціально значущим видом підприємницької діяльності, що сприяє сталому розвитку сільських територій: розвитку інфраструктури, поліпшення якості життя, збільшення доходів місцевого населення, створення робочих місць, підтримки та збереження традицій та культури, збереження екології.

Загальноприйняте у світі визначення виглядає так: сільський туризм – це подорожі громадян з постійного місця проживання до сільської місцевості з розміщенням у сільських гостьових будинках, сільських садибах та на фермах з туристичними цілями та без заняття діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу від джерел у місці тимчасового перебування [1].

Сільський туризм, як відпочинок у сільській місцевості, не лише данина моді, але й необхідність – динамічний та напружений ритм життя в містах, забруднення міського середовища, викликає у міського жителя бажання спокою та усамітнення серед чистого природного середовища. Такий відпочинок дає людині можливість наблизитися до природи, розслабитися відпочити, набратися сил, і крім того дозволяє задовольнити такі специфічні захоплення, як вивчення історичної, культурної, етнографічної, а також архітектурної спадщини, звичаїв і ремесел, характерних для даного регіону, ознайомлення з місцевістю, народним одягом, кухнею, збирання фольклору, вивчення місцевої мови або діалекту, аматорська фотографія, збирання трав та мінералів [2].

Слід зазначити, що сільський туризм може ефективно розвиватися та функціонувати не скрізь, а лише в регіонах, не охоплених діяльністю, що забруднює навколишнє середовище, на таких територіях як села та селища; малі міста з характерною традиційною архітектурою, побутом, культурою; сільськогосподарські ферми; лісовий фонд; природні парки та природоохоронні території; зони відпочинку та дачні зони; природні феномени; пам'ятки народної культури просто неба.

Сільський туризм – це один із важливих напрямків розвитку регіонів, бо є засобом утримання населення у слабо розвинених у промисловому відношенні регіонах. Сьогодні сформувалися два види сільського зеленого туризму – змішаний і чистий. Перший спирається на селянські (фермерські) господарства, які вирощують худобу та овочі та додатково приймають туристів. Це дає приблизно 25% прибутку фермерської родини. Причому більшість цих коштів реінвестується в облаштування будинку, оновлення інтер'єру, створення умов для гостей. Другий – це виключно діяльність з обслуговування туристів, надання їм готельних послуг у будинках, які виконують роль міні-готелів [3].

Слід також зазначити, що з функціональної точки зору сільський туризм тісно пов'язаний з іншими видами туризму, в першу чергу з рекреаційним, культурним,

спеціалізованими видами туризму – лижним, мисливським, рибальським, культурним та іншими, що збільшує попит на традиційний туристичний продукт.

Нині немає єдиної чи універсальної концепції розвитку сільського туризму. У кожній країні і навіть регіоні відповідно до особливостей природних умов і ресурсів, традицій та способу життя існує своя концепція, хоча є загальні базові принципи. У тому числі головним споживачем туристського продукту є турист – індивідуум, родина чи мала група. При цьому абсолютно необхідною умовою успішного розвитку цього напрямку є державна підтримка, а туристські організації, які займаються цим видом бізнесу, мають бути об'єднані у професійні громадські асоціації [5].

Світовий досвід показує, що розвиток сільського туризму сприймається як діяльність, альтернативна сільському господарству. Сільське господарство не може сьогодні запропонувати шляхи суттєвого покращення ситуації на селі, і тому саме сільський туризм з огляду на перспективи його розвитку може забезпечити певну економічну стабільність. Саме сільський туризм пропонує на сучасному туристичному ринку новий вид діяльності – економічну за формою, рекреаційну, екологічну по суті соціальну за напрямом.

На жаль, незважаючи на наявні в нашій державі реальні приклади організації діяльності у сфері сільського туризму, слід констатувати практичну відсутність нормативно-правової бази, яка спеціально регулює цю діяльність. Але відсутність нормативно-правової бази, не єдина проблема в організації сільського туризму, виділимо ще низку проблем, які необхідно вирішувати для стабільного функціонування ринку послуг сільського туризму:

- недостатньо розвинена інфраструктура або повна її відсутність у ряді сільських територій;
- недостатня поінформованість сільських жителів про можливості розвитку сільського туризму;

- низька ресурсна забезпеченість селян, які бажають займатися організацією сільського туризму;
- відсутність кваліфікованих кадрів для організації сільського туризму;
- відсутність кооперації між усіма учасниками процесу розвитку;
- відсутність єдиної загальнодержавної програми та фінансового забезпечення підтримки розвитку сільського туризму.

Для вирішення існуючих проблем, виходячи з світового практичного досвіду, перспективними в умовах нашої держави, на наш погляд, могли б бути наступні напрямки (моделі), що належать до еко-агротуристичних:

1. Створення регіональних мереж сільського туризму через розвиток малого, сімейного та індивідуального бізнесу на базі існуючих туристичних ресурсів сільської місцевості: засобів розміщення (малого сімейного готельного господарства) та інфраструктури (включаючи різні об'єкти та види бізнесу, які пов'язані із забезпеченням сільського туризму).

2. Відтворення соціокультурного середовища історичного поселення — «історичного села», «національного села», дворянські та купецькі садиби, монастирі тощо.

3. Створення великих та середніх спеціалізованих сільських туристичних об'єктів, орієнтованих на прийом туристів та організацію їхнього повноцінного відпочинку, наприклад етнографічні або культурно-історичні комплекси.

4. Створення державних та приватних сільськогосподарських парків як великих багатofункціональних туристичних, виставкових, рекламно-експозиційних, культурних, науково-дослідних та виробничих комплексів, що мають у своєму розпорядженні засоби розміщення та відповідну інфраструктуру.

Всі перелічені моделі могли б бути реалізовані в нашій державі за виконанням низки ключових умов, специфічних кожної з них.

На наш погляд, до організації відпочинку на селі необхідно підходити не з позицій моди, що швидко змінюється, і з інших тактичних міркувань, а з

урахуванням історико-культурних, соціокультурних, екологічних та інших унікальних для території аспектів, на яких в результаті і будується найбільш економічно перспективна в туризмі стратегічна лінія. Прийняття рішень на догоду неграмотним інвесторам загрожує руйнуванням соціокультурного середовища, що історично склалося, таких цінних у стратегічному плані факторів формування турпродукту, як ландшафтне, історико-архітектурне середовище та інше.

Отже, підсумовуючи у се вищезазначене, можна зробити наступні висновки про те, що розвиток сільського туризму стимулює розвиток малого підприємництва, дає певні підстави для диверсифікації видів підприємницької діяльності у селах та створення нових робочих місць у регіоні. Він також сприяє покращенню рівня життя мешканців конкретної місцевості, стимулює вдосконалення місцевої інфраструктури та підтримки середовища. Але для того, щоб цей вид туризму стабільно розвивався, необхідно формувати його господарський механізм – організаційні, економічні та правові аспекти діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Габа М. І. Сільський зелений туризм – перспективний вид туризму для реформування економіки України. Інтелект XXI, 2016. №2. С. 88-94
2. Демко В. С., Пасєка С. Р. Сільський зелений туризм як запорука розвитку сільських територій. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки», 2017. №4. Ч. 1. С. 80-87.
3. Нездоймінов С. Г. Сільський зелений туризм як фактор регіонального розвитку. Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні : збірник тез I міжнародної наук.-практ. конференції. Рівне, 2016. С. 62-64.
4. Слюсар С. Т., Бурлаков О. О. Шляхи розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні. Економічний вісник. 2018. №36 (1). С. 103-113.

5. Язіна В. А., Ткач В. О., Кожушко С. П. Сільський зелений туризм як основний інструмент створення успішного українського туристичного села. Причорноморські економічні студії, 2018. Випуск 29 (2). С. 37-41.